

Asia: VN/23943/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto

5 c § Toisessa ETA-maassa tehdyn päätöksen ja lainsäädännön tunnustaminen

-

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Attendo kannattaa hallituksen esitystä rajata kunnan jätehuollon vastuun ulkopuolelle sosiaali- ja terveydenhuollon yrityksen palveluyksikössä syntyvät jätteet. Attendo katsoo, että vain lakimuutoksella voidaan poistaa nykyisen lain sisällön monitulkintaisuus jätteen haltijan ja kunnan välisen vastuunjaon välillä. Nykyinen tilanne aiheuttaa toistuvasti erimielisyyksiä kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien välillä, ja palveluntuottajan on lain tulkintaansa puolustaa vietävä erimielisyys jokaisessa tapauksessa hallintotuomioistuimen ratkaistavaksi, koska kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi asettaa palveluntuottajalle kunnan jätehuoltoon liittymistä koskevan vaatimuksen tueksi uhkasakon. Lakimuutos mahdollistaa muiden positiivisten vaikutustensa ohella mm. sen, että hallintotuomioistuimia ei ruuhkauteta tarpeettomasti asialla, jonka ratkaiseminen on asianmukaisempaa toteuttaa lakimuutoksella. Hallinto-oikeuksien ratkaisut ovat väistämättä tapauskohtaisia ja ottavat kantaa vain kyseisessä tapauksessa esiintyviin oikeuskysymyksiin, minkä takia nykyisen lain alla tarve useille hallinto-oikeuksien ratkaisuille olisi ilmeinen.

Attendo pyytää kohteliaasti kiinnittämään huomiota hallituksen esitysluonnoksessa esiintyviin terminologisiin epätarkkuuksiin sekä tarpeettomiin ja mahdollista epäselvyyttä tulevaisuudessa aiheuttaviin termeihin. Luonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa sivulla 13 viitataan esimerkkinä ”ikäntyneiden ympärivuorokautiseen ja yhteisölliseen palveluasumiseen”. Tältä osin pyydetään kiinnittämään huomiota, että kyse on sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisista termeistä ”ympärivuorokautinen palveluasuminen” ja ”yhteisöllinen asuminen”. Sosiaalihuoltolain uudistuksessa yhteisöllisessä asumisessa asuminen ja palvelut on eriytetty toisistaan (HE 231/2021 vp, s. 36), joten kyse ei ole yhteisöllisestä palveluasumisesta siitä huolimatta, että yhteisöllisen asumisen asiakkaalle väistämättä tuotetaan palveluita kotiinsa. Lisäksi Attendo ehdottaa, että hallituksen esityksessä viitattaisiin esimerkkinä yleisemmin ”sosiaalihuoltolain mukaiseen ympärivuorokautiseen asumiseen ja yhteisölliseen palveluasumiseen”, jotta esimerkki ei rajautuisi

tarpeettomasti ainoastaan ”ikäntyneisiin” muiden sosiaalihuollon asiakasryhmien sijaan. Luonnoksessa valittu tapa esittää esimerkkilistaus voi olla omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä listauksen ulkopuolelle jäävistä asiakasryhmistä (esimerkiksi vammaiset asiakkaat puuttuvat listasta), minkä takia olisi suositeltavaa viitata edellä esitetyllä tavalla yleisemmin sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin. Yhä Attendo kohteliaasti huomauttaa, että laki ei tunne esimerkkilistauksessa esitettyä termiä ”psykiatrian palveluasuminen”, vaan suositeltavaa olisi tämän sijaan viitata ”mielenterveys- ja päihdekuntoutujiin”, joille asumispalveluita tuotetaan sosiaalihuoltolain nojalla.

Attendo pitää erityisen hyvänä sitä, että esitysluonnoksessa kunnan jätehuollosta rajataan pois sote-palveluyksiköstä syntyvä jäte riippumatta siitä, mikä on asumisen ja siihen liitettyjen sote-palvelujen keskinäinen painoarvo. Tämä on erityisen merkityksellistä sote-palveluntuottajan ns. ”hybridiyksiköissä”, joissa saatetaan tuottaa sekä yhteisöllistä asumispalvelua että ympärivuorokautista palveluasumispalvelua. Kyseiset yksiköt ovat varsin yleisiä, eikä tarkoituksenmukaista olisi, että jätehuoltovastuuta jaettaisiin eri asukasryhmien perusteella saman yksikön sisällä.

Mikäli sote-palveluntuottajan yksikkö ei kuitenkaan sijaitse omassa rakennuksessaan, vaan yksikkö sijaitsee esimerkiksi vain osassa kerroksia muutoin yleistä asumista tuottavassa kerrostalorakennuksessa, Attendo ehdottaa, että tällaisessa tapauksessa jätehuoltovastuu määriteltäisiin koko rakennuksen osalta ns. pääkäyttötarkoituksen mukaan. Pääkäyttötarkoituksen perusteella myös sote-yksikön jätteet voitaisiin tällöin katsoa kunnan jätehuoltovastuun piiriin. Pääkäyttötarkoitukseen perustuva rajaus sote-palveluntuottajan pääsääntöiseen jätehuoltovastuuseen mahdollistaisi tarkoituksenmukaisemman ja ympäristövaikutuksiltaan myönteisemmän ratkaisun jätehuollon toteutuksessa esitetyn kaltaisissa tapauksissa. Ilman pääkäyttötarkoitukseen perustuvaa jätehuoltovastuun määräytymistä, on mahdollista, että yksittäisessä kerrostalossa jouduttaisiin järjestämään moninkertaisesti jäteasioita ja -kuljetuksia, mikäli samassa kerrostalossa toimii yleisen asumistuotannon lisäksi useita eri sote-palveluntuottajia.

Attendo ehdottaa, että pääkäyttötarkoitukseen perustuvaa jätehuoltovastuun määräytymistä noudatettaisiin myös, mikäli sote-palveluntuottaja tuottaa sosiaalihuoltolain 21 a §:n mukaisia tuetun asumisen palveluita samassa rakennuksessa tai samalla kiinteistöllä, jossa sen ympärivuorokautista palveluasumista ja/tai yhteisöllistä asumista tuottava yksikkö sijaitsee. Tällaisessa tapauksessa sote-yksikön toimintaa on syytä arvioida useaa eri sosiaalihuoltolain mukaista palvelumuotoa tuottavana hybridiyksikkönä, jolloin on tarkoituksenmukaista sisällyttää sote-palveluntuottajan jätehuollon vastuulle myös tuetusta asumisesta syntyvät jätteet. Tämä poikkeus tuetun asumisen kuulumiseen muutoin kunnan jätehuoltovastuun piiriin olisi perusteltua, jotta mainitulle kiinteistölle ei ole tarpeen järjestää kaksinkertaista jätehuoltoa.

35 § Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

-

48 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

-

Siirtymäsäännös

Attendo kannattaa sitä, että sote-palveluntuottajalle sallittaisiin mahdollisuus irtautua kunnan jätehuollon piiristä jo ennen vuotta 2026. Näin palveluntuottajan ei tarvitse tarpeettomasti odottaa siirtymäajan päättymistä tilanteessa, jossa se jo nykyisen lain alla hoitaa eri paikkakuntiansa yksiköissä oman jätehuoltonsa nykyisestä laista tehdyn tulkinnan perusteella.

Muuta huomioitavaa

Esitysluonnoksessa esitetään, että kunnan vastuun rajaamista koskevalla muutoksella ei olisi välittömiä ympäristövaikutuksia. Attendo kuitenkin katsoo, että lakimuutoksella voi olla positiivisia ympäristövaikutuksia, kun jätteen haltijana oleva sote-palveluntuottaja voi kilpailuttaa omat jätehuoltopalvelunsa. Jätehuoltopalvelunsa keskitetyksi hankkimalla sote-palveluntuottajan on mahdollista saada paremmin tarkkaa dataa yksiköissään syntyvistä jätteistä. Jätehuollon tilkkutäkkimäinen toteutus ja pirstoutuminen eri kuntien jätehuoltoon asettaa haasteita jätteitä koskevan tiedon saannille, sillä Attendon tiedossa on, että kaikki kunnalliset jätehuollon palveluntuottajat eivät esimerkiksi lainkaan mittaa keräämäänsä jätettä, saati tarjoa yksiköstä kerättyä dataa jätteen haltijalle. Tiedon saanti on tärkeää, että yksikkö voi kehittää toimintaansa pyrkiessään vähentämään jätteen määrää taikka parantamaan kierrätysastettaan, minkä lisäksi tiedon saamattomuus asettaa myös haasteita sote-palveluntuottajille täyttää vastuullisuusraportointia koskevia veloitteitaan.

Markkanen Antti
Attendo Suomi Oy